

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

«Громадянська освіта. 8 клас»

для закладів загальної середньої освіти

(авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Серова Г. В.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2024 року № 1138)

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА
модельна навчальна програма для 8 класу
закладів загальної середньої освіти

Цикл: базове предметне навчання базової середньої освіти, 7–9 класи
Освітня галузь: громадянська та історична. **17 годин¹**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальна характеристика предмета

Модельна навчальна програма предмета «Громадянська освіта» розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено *мету громадянської та історичної освітньої галузі – розвиток особистості учня через осмислення минулого й сучасності та зв'язку між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції.*

Для забезпечення відповідності програми загальноєвропейським підходам до формування змісту громадянської освіти у пропонованій програмі враховані положення та ідеї, викладені у таких документах як Глобальні цілі ООН, Декларація ООН з освіти та виховання в галузі прав людини, Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини, Рамка компетентностей для культури демократії Ради Європи.

Предмет «Громадянська освіта» належить до *базового предметного циклу середньої освіти*, що визначає його місце в системі шкільної громадянської та історичної освіти та з-поміж інших навчальних предметів/курсів й обумовлює необхідність врахування у змісті програми та організації освітнього процесу психолого-педагогічних особливостей дітей 13–14 років, рівня їхніх громадянських знань і розвитку предметних та міжпредметних умінь, урізноманітнення видів навчальної діяльності, що відображено у вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів за Державним стандартом базової середньої освіти.

З огляду на вищезазначене, **метою навчання предмета «Громадянська освіта» у 8 класі, узгодженою з метою освітньої галузі, є розвиток в учнівства національної і громадянської ідентичностей, патріотизму, почуття власної**

---

¹ Кількість годин у пропонованій програмі відповідає рекомендованому навчальному часу, визначеному Типовою освітньою програмою (наказ Міністерства освіти і науки України № 235 від 19.02.2021 р.)

гідності, активної громадянської позиції, відданості цінностям українського народу, Європейського Союзу й інших демократичних країн, прихильності ідеям миру, демократії, прав і свобод людини й громадянина.

Завданнями предмета, спрямованими на досягнення мети, є:

- усвідомлення учнями власної громадянської та національної ідентичностей, приналежності до української нації як самобутньої спільноти та української держави, здатності виявляти громадянську стійкість, патріотизм і відданість Україні;
- оволодіння основами знань про принципи й цінності демократичного громадянського суспільства, життя і діяльність людини в ньому, роль і функції демократичної держави, можливості й способи впливу громадян на життя громади і політику держави;
- набуття вмінь і навичок, формування поглядів і цінностей, інших особистих якостей, пов'язаних з ідеями демократії, верховенством права, справедливості, рівності, прав людини, добробуту, усвідомлення рівних прав і можливостей;
- формування шанобливого і толерантного ставлення до культури і традицій інших народів; громадянської та соціальної активності й відповідальності особистості, активної громадянської позиції, здатності до колективної діяльності та прийняття колективних рішень; досвіду громадянських дій;
- розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь учнів, реалізація вимог до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі, визначених Державним стандартом базової середньої освіти.

Компетентнісний потенціал освітньої галузі реалізовуватиметься через активну діяльність учнів, спрямовану на розвиток на навчальних заняттях ключових компетентностей, сформованих умінь, ставлень, базових знань. У результаті опанування предмета «Громадянська освіта» учні мають засвоїти основні категорії та поняття, що становлять логічну частину базових знань освітньої галузі, за змістовими лініями «Людина і природа», «Людина і світ матеріальних речей», «Людина і суспільство», «Людина і влада», «Людина і світ уявлень та ідей» ураховані у складниках змісту предмета та в очікуваних результатах навчання учнів.

Особливості змісту і структури предмета, методики проведення занять

Розвиток громадянського суспільства та демократії в Україні, послідовна інтеграція української держави в систему європейських і світових цінностей потребує формування в учнів знань, умінь, навичок, ставлень і цінностей, необхідних для підтримки, захисту й просування цих ідей, розвитку громадянськості як інтегрованої риси особистості. Зміст

предмета «Громадянська освіта» покликаний надати учням цілеспрямований і змістовний навчальний досвід, що відображатиме сучасні реалії життя суспільства і сприятиме розвитку відповідних якостей і компетентностей особистості.

Зміст «Громадянської освіти» у 8 класі побудовано на основі міждисциплінарної інтеграції знань з політології, соціології, соціальної психології, культурології, права тощо, які складають основи громадянознавчих знань.

Пропонована навчальна програма базована на таких **пріоритетах**:

- акцент на формуванні національної і громадянської ідентичностей учнів;
- розвиток в учнів рис активної свідомої особистості, досвіду демократичної поведінки й участі, навичок ефективного спілкування;
- увиразнення фрагментів змісту, пов'язаних із принципами і цінностями демократичного громадянського суспільства, ролі і функцій демократичної держави, можливостей і здатностей громадян впливати на життя громади і політику держави;
- формування в учнів громадянських цінностей, ставлень, установок: загальнолюдських (справедливість, гідність, терпимість до людей, повага до батьків, бережливе ставлення до природи тощо); демократичних у громадянському суспільстві (розуміння світу як багатоманітного, шанування прав і свобод, повага до гідності людини, вимогливе ставлення до влади, повага до законів, активна громадянська позиція, здатність жити разом, міжкультурне взаєморозуміння, толерантність, відданість миру, збереження й захист довкілля тощо); національних (віра в духовні сили свого народу та його майбутнє, повага до національної історії, культури, мови тощо).

Означеним пріоритетам відповідає структура предмета та його зміст. Він передбачає ознайомлення учнів з новими поняттями та поглиблення їхнього поняттєвого апарату щодо понять «демократія», «демократична держава», «права і свободи людини та громадянина в Україні», «громадянська і соціальна відповідальність», «громадянська та соціальна активність» тощо. Навчальний матеріал предмета враховує реалії українського суспільного життя, сучасні засади розвитку демократії в Україні, особливості життя суспільства в умовах війни і повоєнного часу.

Оскільки на предмет відведено 17 навчальних годин, його зміст мінімізований і відповідає віковим особливостям учнів і сучасним освітнім викликам. Програма передбачає чіткі орієнтири для оцінювання результатів навчання учнів, що вможливорює активізацію їхньої пізнавальної діяльності й усуває їхнє перевантаження.

Логіка навчального матеріалу побудована таким чином, щоб зберегти наступність з предметами/курсами громадянської та історичної освітньої галузі 5-6 класів, врахувати внутрішньогалузеві та міжгалузеві зв'язки (з

соціальною та здоров'язбережувальною, мовно-літературною, інформатичною освітніми галузями). Наступність та зв'язки відображені у змісті та очікуваних результатах навчання.

Зміст предмета структурований за такими темами:

1. Ідентичність та цінності громадян України
2. Україна – демократична держава
3. Соціальна активність громадян
4. Інформаційна діяльність в демократичній державі

У межах кожної теми програми дотримано таку логіку:

- подання системи взаємопов'язаних понять і категорій;
- системне просування учнів в опануванні невеликої кількості теоретичних знань і підвищенні рівня сформованості наскрізних умінь та ключових компетентностей.

Реалізація мети і завдань предмета обумовлює особливості організації освітнього процесу та методики проведення занять:

- надання переваги у навчанні пізнавальній, розумовій та соціальній активності учнів з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей. Роль вчителя – організатор активності учнів, фасилітатор, консультант;
- практична спрямованість пропонованого у програмі змісту передбачає переважно самостійну роботу учнів (з консультативною та організаційною допомогою вчителя) над певним питанням теми з використанням різноманітних джерел знань (підручників, нормативно-правових актів, довідкового матеріалу, інтернет-ресурсів тощо);
- створення на заняттях демократичної атмосфери, ефективного й безпечного освітнього середовища, побудови взаємовідносин учасників освітнього процесу на партнерських засадах і взаємоповазі;
- залучення учнів до рефлексії та індивідуального/колективного оцінювання якості й результатів навчання;
- поширення навчання демократії за межі занять з предмета: взаємовідносини між учнями і вчителями, вчителів між собою та адміністрацією, залучення учня до життя шкільної спільноти і громади.

Складники програми

Відповідно до вимог Типової освітньої програми модельна навчальна програма містить результативний, змістовий і процесуальний складники, структуровані за відповідними рубриками: **«Очікувані результати навчання»**, **«Пропонований зміст предмета»**, **«Види навчальної діяльності»**.

Очікувані результати навчання зорієнтовані на формування/розвиток відповідних компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти у логічному поєднанні знанневого, діяльнісного й смислового компонентів. Подані в програмі формулювання очікуваних результатів навчання учнів є комплексними – один і той самий результат може бути досягнутий як залученням учнів до різних видів навчальної діяльності, так і засвоєнням ними громадянських знань і цінностей.

Зміст предмета складається з тем, що містять переліки питань без розподілу на окремі навчальні заняття. Вчитель, орієнтуючись на вимоги щодо очікуваних результатів, самостійно визначає назву теми, кількість і перелік питань до кожного навчального заняття залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей окремих учнів і класного колективу в цілому, індивідуального стилю викладання тощо.

Визначення основних видів навчальної діяльності та їх повторюваність слугує основою технології навчання здобувачів освіти, адже постійне залучення учнів в активну різноманітну діяльність може забезпечити реальне досягнення планованих програмових результатів. Кожний вид навчальної діяльності формує/розвиває їхні компетентності й наскрізні вміння.

З урахуваннями теми навчального заняття програмою рекомендовано включати в освітній процес такі види навчальної діяльності учнів:

- *пошукові завдання*, серед яких: опрацювання поняттєво-термінологічного апарату громадянської освіти, з'ясування сутності понять за допомогою текстів із різних джерел, вправи на застосування понять (формулювання речень/прикладів застосування понять, тверджень і аргументів з наведеними поняттями, створення «хмар» слів, ігор, кросвордів, тестів з відповідними поняттями та ін.); осмислене читання текстів різних типів; пошук інформації щодо теми у різних джерелах (підручнику, довідниках, інтернет-джерелах тощо), систематизація, оцінювання якості та достовірності інформації тощо; систематизація здобутої інформації за допомогою схем, таблиць, інфографіки тощо;
- *завдання з розвитку критичного та системного мислення*: аналіз, порівняння і оцінка інформації різноманітних джерел; формулювання запитань до джерела в цілому та поданої в ньому інформації, розрізнення в ньому фактів і суджень; виявлення інформаційних маніпуляцій, оцінка достовірності, надійності та повноти запропонованих/знайдених джерел та їх інтерпретацій; висловлювання власної думки, позиції та її аргументування; аналіз життєвих ситуацій, кейсів, які відображають коло проблем суспільного життя;
- *творчі завдання*: створення нових навчальних продуктів, в яких поєднані набуті знання, вміння та особистісні погляди на життя суспільства;

- *дискусії й дебати* з обговорення проблемних та контроверсійних питань суспільного життя: висловлення власних суджень щодо подій, явищ, процесів, вчинків людей, підбір аргументів для захисту власної позиції, участь в обговоренні з дотриманням правил дискутування, діалоги з переконанням інших.

Пропоновані програмою зміст та види навчальної діяльності уможливають урізноманітнення організації діяльності учнів, забезпечуючи при цьому академічну свободу і творчість учителя.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Очікувані результати навчання учнів	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
ТЕМА 1. ІДЕНТИЧНІСТЬ І ЦІННОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ		
<p><i>Пояснює</i> і розкриває на прикладах сутність понять і термінів теми</p> <p><i>Визначає</i> власні ідентичності, свої сильні та слабкі сторони та шляхи самовдосконалення</p> <p><i>Пояснює</i> взаємозв'язок громадянської ідентичності та активної громадянської позиції</p> <p><i>Обґрунтовує</i> унікальність та неповторність кожної людини, необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої особи</p> <p><i>Визначає</i> цінності як основу буття людини, значимість системи цінностей для людини, взаємозв'язок між цінностями і поведінкою людини, <i>висловлює</i> власне ставлення до цінностей як основи буття людини</p> <p><i>Висловлює</i> власні судження щодо проявів громадянської ідентичності, активної</p>	<p>Освіта для демократичного громадянства</p> <p>Ідентичність людини. Види ідентичностей. Громадянська ідентичність.</p> <p>Особисті цінності.</p> <p>Цінності громадян України</p> <p>Активна громадянська позиція</p>	<p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>Актуалізація змісту понять за допомогою різних джерел інформації: «ідентичність», «гідність», «особисті цінності»</p> <p>З'ясування сутності понять за допомогою різних джерел інформації: «громадянська ідентичність», «активна громадянська позиція», «цінності громадян України»</p> <p><i>Завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Критичне читання, формулювання запитань до тексту з питань теми, систематизація інформації з теми за критеріями</p> <p><i>Творчі завдання:</i></p> <p>Самодослідження власних соціальних ролей і статусів, власних якостей, особистих/суспільних цінностей, власної ідентичності за допомогою ментальної карти, кластера, опитувальника,</p>

<p>громадянської позиції, прав людини як загальнолюдської цінності та <i>аргументує</i> власні судження за допомогою історичних фактів, наявних досліджень, доступних історичних та інших джерел</p> <p><i>Добирає</i> інформацію для виконання завдань з теми, аргументує свій вибір</p> <p><i>Переконливо презентує</i> свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів</p>		<p>малювання «автопортрета»</p> <p>Рольова ігри та симуляції, наприклад «Ми – громадяни України» з підготовкою групами міні-презентацій</p> <p>Написання уявного посту для соціальної мережі про те, як українці/українки нині проявляють національну ідентичність і пишуться приналежністю до українського народу</p> <p>Створення мультимедійного продукту / візуалізації, що відображає основні ідеї та поняття теми, наприклад підготування презентації про права людини в період дії правового режиму воєнного стану</p> <p><i>Дискусії / дебати щодо питань:</i> Який чинник формування особистості є визначним: родина, школа чи оточення? Чи є ідентичності, що підсилюють людину або ж ті, які виключають її із суспільства? Який зміст вкладаємо в колективні цінності суспільства: патріотизм, соціальна згуртованість та відповідальність?</p>
--	--	---

ТЕМА 2. УКРАЇНА – ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

<p><i>Пояснює поняття та терміни</i> за темою та <i>добирає</i> відповідні приклади</p> <p><i>Пояснює</i>, що таке права людини, <i>називає</i> види прав людини, міжнародні документи,</p>	<p>Права і свободи людини і громадянина</p> <p>Обов'язки громадян України</p> <p>Україна – демократична держава</p>	<p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>Актуалізація понять: «права і свободи людини», «відповідальність», «обов'язки», «демократія», «вибори», «самоврядування»</p> <p>З'ясування сутності понять за допомогою різних</p>
---	---	--

<p>що закріплюють права людини</p> <p><i>Називає</i> покоління прав людини</p> <p><i>Визначає</i> значимість прав людини для особи, групи людей і суспільства загалом</p> <p><i>Розрізняє</i> права і свободи людини і громадянина та <i>наводить приклади</i> своїх прав та обов'язків як громадянина</p> <p><i>Ідентифікує</i> ситуації, пов'язані з порушенням прав людини</p> <p><i>Називає</i> органи державної влади в Україні, пояснює сутність принципа розподілу влади</p> <p><i>Розрізняє</i> пряму і представницьку демократію, <i>наводить приклади</i> з історії й сучасності, <i>висловлює</i> ставлення до демократії як цінності людства</p> <p><i>Характеризує</i> роль виборців у формуванні органів державної влади та місцевого самоврядування</p> <p><i>Описує</i> форми і прояви громадянської активності, <i>бере участь</i> у моделюванні демократичних процедур</p> <p><i>Виявляє</i> й <i>аргументує</i> зв'язок між громадянською активністю людини й розвитком демократії</p> <p><i>Висловлює</i> <i>власне ставлення</i> щодо</p>	<p>Демократія та громадянська участь</p> <p>Громадянська відповідальність</p> <p>Демократія й самоврядування</p>	<p>джерел інформації: «права і свободи людини і громадянина», «конституційні обов'язки громадян», «демократія», «державна влада», «громадянська відповідальність», «самоврядування»</p> <p>Складання кластера / інфографіки / схеми щодо видів конституційних прав / обов'язків громадян; органів державної влади в Україні; види звернень громадян</p> <p><i>Завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Виявлення фактів, основних понять та ключових ідей, пов'язаних з темою, формулювання запитань, оцінювання інформації при роботі з адаптованими документами, статтями Вікіпедії з теми, офіційними сайтами органів державної влади</p> <p>Аналіз, порівняння і оцінка інформації різноманітних джерел щодо прав людини, механізмів захисту прав людини в Україні</p> <p><i>Творчі завдання:</i></p> <p>Дослідження форм і проявів громадянської активності, дитячих і молодіжних організацій регіону / громади</p> <p>Симуляція / моделювання виборів депутатів місцевої ради; процедури громадських слухань (на рівні місцевої громади); створення дитячої організації</p>
--	--	--

<p>важливості участі громадян у політичному житті власної держави</p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює, власні погляди та переконання щодо демократії в Україні з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</i></p>		<p>Складання проєкту петиції з проблеми місцевої громади або укладання міні-порадника щодо подання електронних петицій</p> <p>Створення медіатексту / повідомлення на сайт про проведення громадських слухань у громаді, мультимедійного продукту / візуалізації, що відображає основні ідеї та поняття теми</p> <p><i>Дискусії / дебати:</i></p> <p>Чи є принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу й судову ключем до демократії?</p> <p>Чи може існувати реальна демократія там, де громадяни – пасивні і не цікавляться державним життям?</p> <p>Як можуть громадяни реально впливати на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування?</p>
---	--	--

ТЕМА 3. СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ГРОМАДЯН

<p><i>Пояснює поняття та терміни в межах теми та добирає відповідні приклади</i></p> <p><i>Визначає, що для людини означає належність до соціокультурної спільноти та як належність до різних спільнот і зовнішні чинники впливають на формування поглядів та переконань людини</i></p> <p><i>Характеризує різноманітність як ресурс</i></p>	<p>Різнманітність суспільства</p> <p>Міжкультурне спілкування</p> <p>Різнманітність як ресурс для розвитку особистості і суспільства</p> <p>Толерантність</p> <p>Взаємодія людей з відмінними ідеями та цінностями.</p> <p>Нетерпимість і утиски, їх</p>	<p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>Актуалізація понять: «різнманітність суспільства», «толерантність», «дискримінація», «волонтерство», «донорство», «сталий розвиток»</p> <p>З’ясування сутності понять за допомогою різних джерел інформації: «інклюзія», «соціальні проєкти», «міжкультурне спілкування»</p> <p>Складання ментальної карти, кластера до теми з використанням ключових ідей та основних</p>
--	--	--

<p>особистості та суспільства й її прояви, наводить приклади єдності, розмаїття і багатомірності минулого та його впливу на сучасність</p> <p><i>Аналізує</i> причини та наслідки дискримінації та утисків у минулому і сьогодні, <i>виокремлює</i> прояви дискримінації, виникнення стереотипів, когнітивних викривлень, ідеалізації, <i>пропонує</i> способи протистояння випадкам дискримінації та утисків</p> <p><i>Розкриває</i> сутність принципу недискримінації, виявляє його порушення у повсякденному житті та медіа повідомленнях</p> <p><i>Дотримується</i> правил комфортного співіснування, розробляє їх на основі власного досвіду</p> <p><i>Пропонує</i> способи залучення (інклюзії) різних людей у спільноти, враховуючи думку людей, які потребують такого залучення</p> <p><i>Називає</i> форми участі людини в житті громади/спільноти, <i>визначає</i> способи власної участі в житті класу / закладу освіти / родини / місцевої спільноти</p> <p>Докладно <i>описує</i> проблеми, з якими</p>	<p>наслідки. Протидія утискам за певною ознакою</p> <p>Інклюзія</p> <p>Подолання дискримінації</p> <p>Соціальні ініціативи та проекти</p> <p>Волонтерство, донорство</p> <p>Сталий розвиток: від людини до громади та держави</p> <p>Особиста відповідальність за збереження довкілля</p>	<p>понять</p> <p><i>Завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Виявлення фактів, основних понять та ключових ідей, пов'язаних з темою, формулювання запитань, оцінювання значення, формулювання висновків при роботі з адаптованими документами, статтями Вікіпедії, статистичними даними тощо</p> <p><i>Творчі завдання:</i></p> <p>Проведення анкетування: як ставляться до різноманітності суспільства члени вашої спільноти</p> <p>Складання переліку правил/пам'ятки для людини / групи людей із врахуванням різноманітності як ресурсу для розвитку, переліку форм / способів залученості людини до життя громади</p> <p>Інтерактивні вправи «Пошук подібності», «Драбина стереотипів», «Створення соціальної мапи громади, спільноти»</p> <p>Складання словника різноманітності та інклюзивності</p> <p>Дослідження проблем громади; діяльності волонтерських організацій громади/регіону; реалізованих проектів та ініціатив громади доступності / безбар'єрності громадського простору</p> <p>Підготування буклету / постеру щодо екодружньої до довкілля поведінки</p>
--	---	---

стикаються різні спільноти (заклад освіти, громада), *пропонує* варіанти їх розв'язання та *обирає* найоптимальніший з них

Знаходить інформацію про приклади волонтерських програм та соціальних проєктів, що реалізуються в Україні та місцевій громаді, *висловлює* власне ставлення до значення волонтерської діяльності для суспільства, держави та людини

Визначає власні можливості залучення до волонтерської діяльності

Розкриває суть та значення Цілей сталого розвитку ООН та *оцінює* роль людей та урядів держав у досягненні Цілей сталого розвитку ООН

Називає і наводить приклади екодружньої до довкілля поведінки людей, *критично оцінює* надмірність потреб і перебільшене споживання, *визначає* для себе власні моделі поведінки і щоденні звички суголосні з потребами сталого розвитку України

Аргументує власні судження з теми за допомогою історичних фактів, явищ сьогодення, наявних досліджень, доступних джерел

Аналіз кейсів, пов'язаних з проблемами життя громади, симуляція/проведення інтерв'ю (з головою місцевої ради, волонтером, благодійником) щодо розв'язання проблем громади

Створення медіа тексту, мультимедійного продукту / візуалізації, що відображає основні ідеї та поняття теми

Дискусії /дебати:

Чи є різноманітність українського суспільства, ресурсом, чи перешкодою для його розвитку?

Який спосіб групування суспільства, на вашу думку, найкращий: сепарація, сегрегація чи інклюзія?

Чи можливо відмовитися від стереотипів?

Чи може кожний і кожна з нас долучитися до створення інклюзивного простору/середовища?

Чи в усіх ситуаціях життя суспільства можна враховувати різноманітність?

Чи здатна громада впливати на життя громадян?

Чи можете ви вже сьогодні впливати на життя громади?

Заощадження ресурсів: нераціональне обмеження чи піклування про майбутнє

ТЕМА 4. ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

Пояснює поняття та терміни в межах теми та наводить приклади

Пояснює принципи функціонування інформації та вплив медіа на суспільство у демократичній державі

Визначає сутність, важливість джерела інформації, його пізнавальні можливості, характеризує інформацію залежно від джерела походження, часу і місця виникнення та способів поширення інформації в суспільстві, складає список використаних джерел, дотримуючись засад доброчесності

Ставить обґрунтовані/доречні запитання до змісту здобутої інформації

Застосовує критерії для визначення достовірності й повноти інформації, розпізнає тенденційну інформацію

Розпізнає способи маніпулювання інформацією та ознаки пропаганди, тенденційну інформацію, виявляє факти маніпулювання масовою інформацією в текстових і візуальних джерелах в умовах інформаційної війни

Виявляє ознаки булінгу, насилля, зокрема в

Свобода слова, прозорість і доступність інформації в демократичній державі
Вплив медіа на суспільство та громадян
Пропаганда, маніпуляції свідомістю
Інформаційна війна
Критичний аналіз інформації та медіатекстів громадянами
Приватність та безпека у віртуальному світі

Пошукові завдання:

актуалізація понять за допомогою різних джерел інформації: «інформація», «медіа», «фейк», «мова ворожнечі»

З'ясування понять за допомогою різних джерел інформації: «пропаганда», «маніпуляція», «інформаційна війна»

Завдання з розвитку критичного та системного мислення:

Виявлення основних понять та ключових ідей, пов'язаних з темою, формулювання запитань, оцінювання значення, формулювання висновків при роботі з адаптованими документами, статтями Вікіпедії, статистичними даними тощо
Аналіз медіатекстів щодо розрізнення фактів і суджень, прийомів маніпулювання та пропаганди

Творчі завдання:

Складання глосарію «Інформація і мас медіа»

Підбір / створення короткої відео-презентації держави Україна

Створення короткого poradnika «На що звертати увагу в медіатекстах»

Створення постерів, плакатів, презентацій на теми: Ознаки пропаганди, Як розпізнати фейк, Що таке мова ворожнечі

Створення власних медіатекстів, зокрема

<p>цифровому середовищі, знає способи протидії насиллю і цькуванню, інтернет ресурси для повідомлення про виявлені випадки</p> <p><i>Створює</i> власний інтелектуальний продукт, дотримуючись засад академічної доброчесності</p> <p><i>Висловлює</i> власні судження з теми, аргументує їх за допомогою історичних фактів, наявних досліджень, доступних джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей</p>		<p>новинних повідомлень, зразків повідомлень соціальних мереж для з'ясування особливостей впливу мас медіа на людей</p> <p><i>Дискусії /дебати:</i></p> <p>Чи існують причини, якими можна виправдати обмеження свободи мас медіа?</p> <p>Чи можна протидіяти тому, щоб люди підпадали під маніпулювання з боку мас медіа?</p> <p>Мас медіа: думка більшості чи меншості</p> <p>Чи можна протидіяти пропаганді на особистому рівні?</p> <p>Чи відповідальне споживання медіа важливе для мене?</p>
<p>ПІДСУМКОВИЙ УЧНІВСЬКИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЄКТ</p>		

Оцінювання навчальних результатів учнів із предмета «Громадянська освіта» у 8 класі

Основою оцінювання здобувачів освіти з предмета є передбачені модельною навчальною програмою очікувані результати навчальної діяльності або складники ключових компетентностей і наскрізних умінь, що мають формуватись/розвиватись під час навчання як-от: мінімальний обсяг знань, обов'язковий для засвоєння учнем відповідно до його індивідуального розвитку та пізнавальних можливостей; основні вміння та навички, формування/розвиток яких передбачено модельною навчальною програмою; формування ціннісного ставлення учня до історичних і суспільно значущих явищ, процесів і подій, які він досліджує.

Діяльність учителя з оцінювання учнів має здійснюватися шляхом поточного (формуального) і підсумкового оцінювання. Поточне формувальне оцінювання учнів під час навчального заняття передбачає дотримання вчителем таких етапів (кроків):

- 1) формулювання вчителем (разом з учнями) очікуваних результатів навчального заняття;
- 2) визначення вчителем (разом з учнями) критеріїв і показників оцінювання;

3) обрання стратегій, процедур та шкали оцінювання;

4) виконання оцінювання вчителем та/або самооцінювання/взаємооцінювання учнів.

Підсумкове оцінювання дає змогу перевіряти й оцінювати результати роботи учнів: 1) по закінченні засвоєння матеріалу теми програми; 2) наприкінці семестру. Оцінка результатів навчання учнів може бути якісною (виражається вербально) та кількісною (позначається балами).

Орієнтирами для вчителя в оцінюванні учнів виступають групи обов'язкових результатів навчання історії та громадянської освіти, передбачені Державним стандартом базової середньої освіти. У пропонованій програмі їх конкретизовано відповідно до кожної з тем. Водночас, оцінюючи учнів на навчальних заняттях, учитель має орієнтуватись також і на загальні результати, які є наскрізними для всього предмета, зокрема:

Учень:

- добирає джерела історичної та суспільно значущої інформації;
- використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів;
- формулює та висловлює судження стосовно суспільних ідей з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації;
- добирає логічні і достатні аргументи для підтвердження певного судження;
- дискутує стосовно важливих для суспільства питань минулого та сьогодення;
- створює безпечне середовище, вільне від утисків, насилля (булінгу), виявів нерівності або несправедливості;
- розвиває емоційний інтелект.

Авторський колектив:

Пометун Олена Іванівна

Інститут педагогіки НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
opometun@gmail.com

Ремех Тетяна Олексіївна

Інститут педагогіки НАПН України, завідувачка відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший дослідник
remehtatyana@gmail.com

Серова Галина Володимирівна

Інститут педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук

galina_serova@ukr.net